

Temat: Części zdania. Powtórzenie i uzupełnienie wiadomości.

Cele elekcji: uczeń nazywa części mowy, określa formy gramatyczne części mowy odmiennych, nazywa części zdania, określa części mowy, którymi zostały wyrażone.

1. Powtórz wiadomości o częściach zdania.

CZĘŚCI ZDANIA POJEDYNCZEGO

<i>Obowiązkowy</i> przydawka <i>jaki? który?</i> <i>czyj? ile?</i>	<i>student</i> podmiot <i>kto? co?</i>	<i>uważnie</i> okolicznik <i>jak? gdzie?</i> <i>kiedy? po co?</i> <i>dlaczego?</i>	<i>słucha</i> orzeczenie <i>co robi? co się</i> <i>z nim dzieje?</i> <i>w jakim stanie</i> <i>się znajduje?</i>	<i>wykładowcy.</i> dopełnienie <i>kogo? czego?</i> <i>komu? czemu?</i> <i>kogo? co?</i> <i>kim? czym?</i> <i>o kim? o czym?</i>
--	---	---	---	--

Orzeczenie – najważniejszy składnik zdania, nazywa czynności i stany podmiotu; zazwyczaj jest wyrażone czasownikiem w formie osobowej.

Podmiot – nazywa wykonawcę czynności lub kogoś (coś), o czym (czego) stanie się informuje; najczęściej jest wyrażony rzeczownikiem lub zaimkiem w mianowniku.

Przydawka – nazywa cechy i właściwości, jest określeniem rzeczownika; najczęściej jest wyrażona przymiotnikiem, imiesłowem przymiotnikowym lub rzeczownikiem.

Dopełnienie – dostarcza uzupełniającą informacji o czynności (np. o jej obiekcie), jest określeniem czasownika (rzadziej przymiotnika); najczęściej jest wyrażone rzeczownikiem w przypadku zależnym (innym niż mianownik) lub czasownikiem w bezokoliczniku.

Okolicznik – nazywa sposób wykonywania czynności, jej przyczynę, czas, miejsce itp., jest określeniem czasownika (rzadziej przymiotnika lub przysłówka); najczęściej jest wyrażony przysłówkiem lub wyrażeniem przyimkowym.

Uwaga.

■ Zdanie składające się tylko z orzeczenia lub z podmiotu i orzeczenia nazywamy zdaniem **pojedynczym nierozwiniętym**. Jeżeli w zdaniu występują określenia, czyli przydawki, okoliczniki lub dopełnienia, to jest to zdanie **pojedyncze rozwinięte**.

■ Analizie składniowej mogą podlegać również zdania składowe w wypowiedzeniu złożonym.

2. Wykonaj ćwiczenia.

a) Nazwij części zdania w poniższym wypowiedzeniu.

Mądry Sokrates radził młodzieży często przyglądać się sobie w lustrze.

b) Przepisz podany tekst i odszukaj po sześć przydawek, dopełnień i okoliczników. Podkreśl je w różny sposób.

_____ – przydawka

----- – dopełnienie

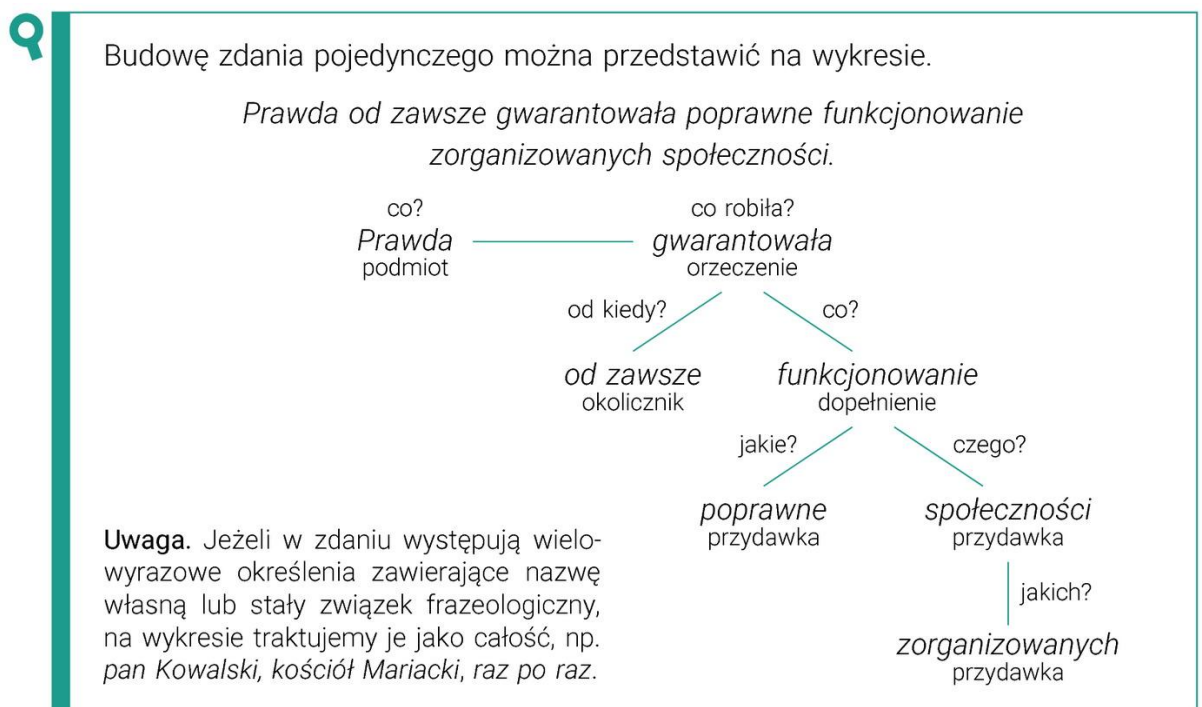
~~~~~ – okolicznik

Jacques-Louis David, Śmierć Sokratesa, 1787, olej na płótnie (fragment)

Dzieło przedstawia Sokratesa poddającego się wyrokowi. Na obrazie został ukazany moment przed wypiciem cykuty. Przed śmiercią Sokrates odprawił rodzinę. Wychodzący są ukazani w głębi obrazu na schodach. Filozof jest otoczony przez uczniów i przyjaciół. Wszyscy wyraźnie przeżywają zbliżającą się śmierć mistrza. Świadczą o tym pełne dramatyzmu gesty. Strażnik przynoszący Sokratesowi truciznę gwałtownie się od niego odwraca. Zasłania oczy. Kriton chwyta filozofa za udo. Prawdopodobnie chciałby powstrzymać go przed wypiciem. Gesty i zachowania towarzyszy oddają dramatyzm sytuacji. Jedni podnoszą ręce. Inni zasłaniają oczy. Ktoś w rozpacz opiera się o ścianę. Platon wydaje się załamany. Z rezygnacją zwiesił głowę. U jego stóp leżą przybory do pisania.

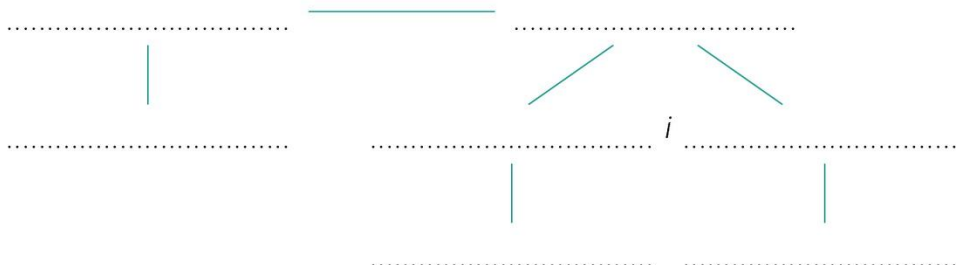
- c) Przyjrzyj się obrazowi „Śmierć Sokratesa” (obraz powyżej) . Przepisz tekst i uzupełnij go podanymi częściami mowy.

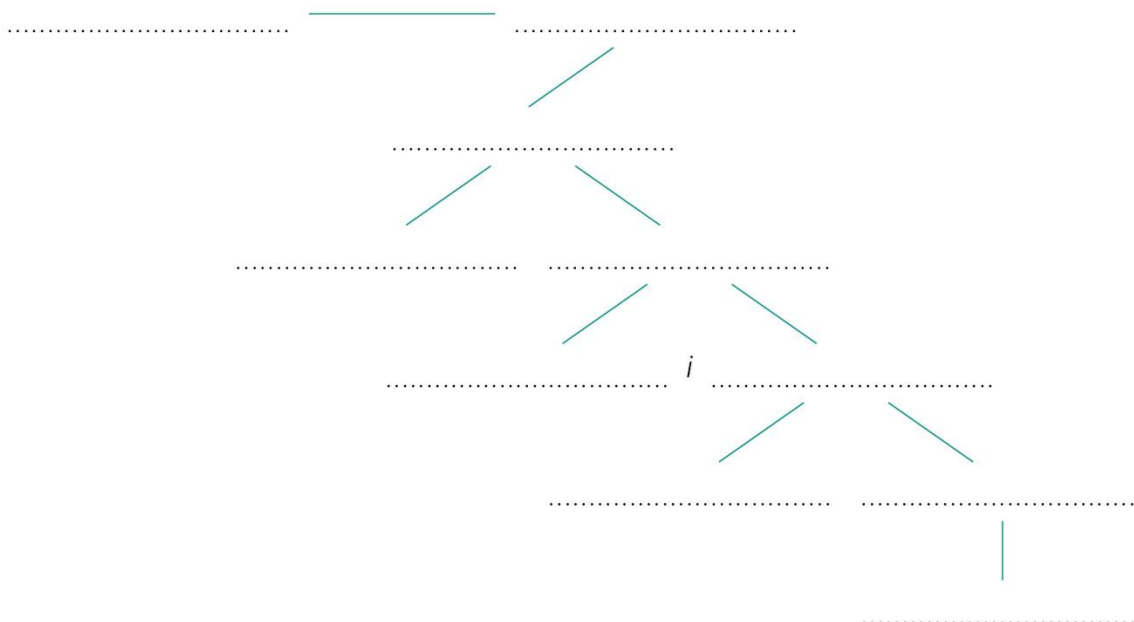

2. Wykonaj ćwiczenia. Uzupełnij wykresy podanych zdań. Zapisz pytania pomocnicze i nazwij części zdania.

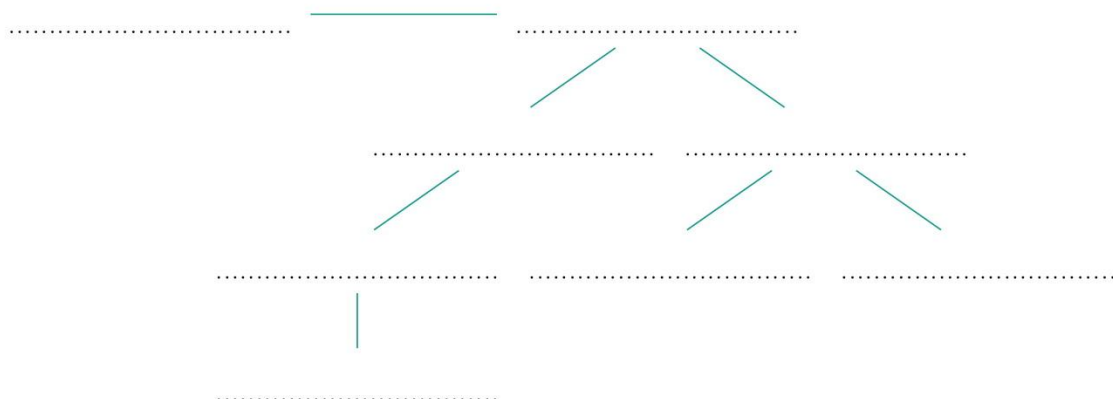
Znakomity malarz zmylił najlepszych badaczy i znawców sztuki.

Han van Meegeren posiadał tajemną wiedzę z zakresu narzędzi i warsztatu malarskiego siedemnastego stulecia.

W celu osiągnięcia wiarygodnego efektu artysta postanowił sam przygotować farby.

Wykonaj wykres zdania.

Holenderski artysta z kupionego w antykwariacie siedemnastowiecznego obrazu zdierał farbę w celu uzyskania autentycznego płótna.